

RATIFIKASI KONVENSYEN PERTUBUHAN BANGSA-BANGSA BERSATU TERHADAP HAK ORANG KURANG UPAYA: IMPLIKASI DAN REALITI DARI DIMENSI PERUNDANGAN DAN KESAMARATAAN

(Ratification of the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities: Implication and Reality From A Legal Dimension and Equality of Rights)

Norita Azmi*

azmi.norita69@gmail.com

Salawati Mat Basir

salawati@ukm.edu.my

Fakulti Undang-undang,
Universiti Kebangsaan Malaysia.

Terbit dalam talian (*published online*): 2 Julai 2020

Sila rujuk: Azmi, N. dan Mat Basir, S. (2020). Ratifikasi Konvensyen Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu terhadap Hak Orang Kurang Upaya: Implikasi dan Realiti dari Dimensi Perundangan dan Kesamarataan. *Kanun: Jurnal Undang-undang Malaysia*, 32(2), 297-319.

Abstrak

Pelbagai isu berkaitan dengan orang kurang upaya (OKU) di negara ini terus-menerus menerima kritikan dan perdebatan memandangkan pelaksanaannya adalah sangat perlahan dan lemah. OKU mempunyai hak untuk hidup seperti insan normal yang lain termasuk perlindungan ketika dalam situasi berisiko dan kecemasan. Antara mekanisme penting menjaga kebajikan OKU ini adalah melalui perundangan. Kerajaan telah menandatangani Konvensyen Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (PBB) berkaitan Hak-hak Orang Kurang Upaya (OKU) sebagai salah satu usaha memperkasa dan melindungi kelompok minoriti ini. Kerajaan telah mengambil inisiatif dengan menggubal Akta Orang Kurang Upaya 2008 dan meratifikasikan konvensyen berkaitan hak-hak orang kurang upaya

(OKU) pada tahun 2010 sebagai salah satu komitmen kerajaan untuk mematuhi konvensyen hak asasi antarabangsa selagi tidak bertentangan dengan Perlembagaan Persekutuan. Artikel ini bertujuan untuk mengupas dan menganalisis peruntukan undang-undang di Malaysia berkaitan dengan OKU dan hak untuk hidup menerusi Perlembagaan Persekutuan dan peruntukan undang-undang yang relevan. Justifikasinya, hal ini memperlihatkan Malaysia sebagai salah satu anggota atau ahli PBB terpaksa menerima pakai undang-undang dan triti antarabangsa berkaitan hak asasi manusia sekiranya tidak bertentangan dengan norma dan nilai tempatan. Pada akhir perbincangan isu ini, dilontarkan beberapa idea sebagai penyelesaian kepada kerajaan untuk menambah baik isu OKU ini agar pada kaca mata masyarakat dunia, Malaysia diiktiraf antara negara yang benar-benar menjaga dan membela nasib OKU seperti dalam Deklarasi dan ratifikasi yang dipersetujui oleh negara ahli dalam Konvensyen PBB berkaitan Hak-hak Orang Kurang Upaya 2008.

Kata kunci: Ratifikasi, Konvensyen Hak-Hak Orang Kurang Upaya (OKU), hak sama rata, hak asasi antarabangsa, undang-undang Malaysia.

Abstract

Issues related to the disabled right in the country continue to attract criticism and debate, as implementation is very slow and weak. The disabled have the right to live like other normal people, which includes protection in times of danger and emergency. One of the important mechanism for the care of the disabled is through legal means. The government has signed the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD) as part of its efforts to empower and protect this minority group. As such, the government has taken the initiative to enact the Persons with Disabilities Act 2008 and ratified the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD) in 2010 as one of the government's commitments in complying with international human rights conventions as long these do not against the Federal Constitution. This article aims to uncover and analyse the legal provisions in Malaysia relating to the disabled and their right to live, as stated in the Federal Constitution and relevant legal provisions. In essence, this shows that Malaysia, as a member of the UN, is bound to adopt international laws and treaties on human rights if these do not violate local norms and values. At the end of the discussion, some ideas are presented as solutions for the government to improve the issue of disabled persons so that in the eyes of the world, Malaysia will be recognized as one of the countries that cares for and defends its disabled,

in line with the Convention on the Rights of Persons with Disabilities 2008.

Keywords: Ratification, Convention on the Rights of Persons with Disabilities 2008 (CRPD), Equality, international human rights, Malaysian Laws

PENDAHULUAN

Polemik berkaitan dengan Orang Kurang Upaya (OKU) semakin mendapat perhatian media massa di negara ini sehingga mengundang pelbagai diskusi menarik berkaitan hak asasi mereka. Sebagai contoh, pada November 2017, kisah Mohd. Hanapiah Yeop Saharuddin¹, seorang OKU cacat penglihatan, koma selepas jatuh ke landasan monorel. Dua hari selepas itu, seorang lelaki OKU maut dilanggar komuter di Padang Besar, Perlis. Kejadian ini menimbulkan amarah pihak tertentu yang menganggap syarikat pengendali pengangkutan awam memandang ringan soal tatacara pengurusan OKU yang menggunakan perkhidmatan monorel. Kejadian ini seharusnya tidak dipandang ringan oleh pihak pengendali pengangkutan awam yang akhirnya dianggap berlepas tangan dan hanya mementingkan keuntungan semata-mata.

Dalam mukadimah Resolusi 70/1² bertarikh 25 September 2015, PBB menyebut antara mereka yang dianggap sebagai golongan “rentan” ialah orang kurang upaya (OKU) yang perlu diberikan ruang dan peluang untuk menambah baik kelangsungan hidup mereka. Matlamat dan komitmen Malaysia untuk melaksanakan agenda Matlamat Pembangunan Mapan 2030 (SDG 2030) ialah kerangka antarabangsa untuk membasmi kemiskinan dan mencapai pembangunan lestari menjelang 2030.

Orang kurang upaya (OKU), didefinisikan secara umumnya sebagai seseorang yang mempunyai kekurangan dari aspek fizikal, mental, dan sebagainya.³ Menurut Konvensyen Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (PBB) mengenai hak orang kurang upaya, OKU termasuk mereka yang mengalami ketidakupayaan jangka panjang dari segi mental, fizikal, intelektual atau deria yang menghalang mereka berinteraksi melalui

1 Zaidi, M.F. (2019). Memelihara hak orang kurang upaya. *Utusan Online*, 29 Januari.

2 Ibid

3 Md. Tah & Mokhtar. (2018). Konsep Hak Asasi Manusia bagi Orang Kurang Upaya di Malaysia: Suatu Analisis. *Kanun*, 30, 71-90.

penyertaan penuh dan efektif dalam masyarakat sama seperti orang lain.⁴ OKU termasuk dalam kategori kumpulan “rentan” yang terdedah kepada diskriminasi dan dianiayai oleh pelbagai pihak sama ada di dalam atau di luar negara. Pelbagai perbincangan dari sudut undang-undang terhadap persepsi negatif dan diskriminasi yang dialami oleh kumpulan wanita dan kanak-kanak telah diadakan, namun agak kurang bagi golongan OKU. Hal ini berasas memandangkan hanya pada tahun 2006, Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (PBB) mengiktiraf Konvensyen Pertubuhan Bangsa-bangsa Bersatu mengenai Hak Orang Kurang Upaya (*United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities*) (selepas ini dikenali sebagai CRPD) dan Protokol Pilihan (*Optional Protocol*).

Konvensyen ini merupakan triti hak asasi antarabangsa yang pertama pada abad ke-21 dan menerima sambutan menggalakkan daripada pihak ahli PBB. Malaysia telah menandatangani konvensyen ini pada 2008 dan meratifikasinya pada tahun 2010. Sebagai ahli, Malaysia telah menunjukkan komitmen antarabangsa melalui pelaksanaan undang-undang baharu melindungi hak OKU menerusi Akta Orang Kurang Upaya 2008.

Artikel ini akan meninjau aspek tuntutan ratifikasi Konvensyen PBB terhadap hak-hak orang kurang upaya (OKU) dan menganalisis perundangan berkaitan dengan hak OKU di Malaysia. Yang difokuskan ialah hak untuk hidup dalam ruang lingkup undang-undang antarabangsa dan tempatan. Kesamarataan hak akan dilihat dari dimensi pendekatan hak asasi manusia yang lebih komprehensif berbanding dengan dua pendekatan lain, iaitu pendekatan sosial dan pendekatan perubatan-kebajikan⁵. Ketidakupayaan OKU dan hak asasi manusia bukan sahaja berkait rapat dengan keperluan hidup, taraf sosial, dan pelibatan dalam masyarakat umum, bahkan lebih luas harus ditinjau juga dari aspek penafian OKU. Antaranya termasuklah penafian hak mendapatkan pendidikan, pekerjaan dan kemudahan kesihatan sehingga menjejaskan kualiti hidup mereka berbanding dengan orang lain. Selain itu, persepsi negatif masyarakat terhadap kemampuan mereka berkomunikasi, bersukan, dan beriadah, menggunakan kemudahan awam seperti pengangkutan yang bersifat universal (*universal free design*) menyebabkan OKU diasingkan dan diabaikan oleh masyarakat. Bertitik tolak daripada keadaan ini, pelbagai

4 Ibid p.74

5 Ibid. p. 80

instrumen perundangan antarabangsa dan tempatan berkaitan dengan hak asasi manusia amat penting dalam perbincangan kajian ketidakupayaan.⁶ Analisis ini akan memberikan gambaran yang tepat bahawa kelompok ini mempunyai hak yang sama rata dengan insan normal lain untuk menjalani kehidupan seharian.

RATIFIKASI KONVENSYEN PBB UNTUK HAK-HAK ORANG KURANG UPAYA (OKU)

Ratifikasi dalam bahasa yang mudah ialah penerimaan apa-apa perjanjian atau konvensyen luar negara untuk diterima pakai dalam undang-undang negara (Ku Seman, 2018). Setiap konvensyen antarabangsa, baik yang bersifat serantau mahupun global, tidak mengikat mana-mana negara secara automatik. Sekiranya sesebuah negara mahu menerima pakai pengesyoran mana-mana konvensyen, maka perlu diratifikasi pengesyoran tersebut oleh sesebuah negara secara khusus.

Ratifikasi dan adaptasi boleh dilakukan terhadap keseluruhan perkara dalam mana-mana konvensyen atau sesebuah negara boleh juga hanya meratifikasikan sebahagian sahaja dengan membuat pensyaran (*reservation*). Pelaksanaannya bergantung pada negara terbabit. Sudah menjadi amalan mana-mana negara berdaulat, undang-undang yang diamalkan di luar negara tidak mengikat sesebuah negara. Begitu jugalah dengan Malaysia. Konvensyen antarabangsa hanya terpakai sekiranya Kerajaan Persekutuan memutuskan untuk meratifikasi konvensyen terbabit dan kemudiannya Parlimen menggubal undang-undang tersebut.

Yang berikut, beberapa perkara Konvensyen Hak-hak Orang Kurang Upaya (OKU)⁷ yang telah ditandatangani pada tahun 2008 dan diratifikasikan oleh kerajaan Malaysia pada tahun 2010. Antaranya termasuklah Perkara 5: kesamarataan dan tidak berdiskriminasi, Perkara 7 berkaitan Kanak-kanak kurang upaya, Perkara 9 berkaitan kebolehcapaian, Perkara 19 berkaitan

6 Quinn & Degener, (2002). *Human rights and disability: The current use and future potential of United Nations human rights instruments in the context of disability*. Geneva: Office of the High Commissioner for Human Rights, pp. 13-14. Rujuk juga Stein (2017). Disability human rights. *California Law Review*, 95, 77-79 dan Kanter. (2011). The law: What's disability studies got to do with it or an introduction to disability legal studies. *Columbia Human Rights Law Review*, 42(2), 439-444.

7 UNESCO Bangkok 2008, 52 p

dengan hidup secara berdikari dan tergolong dalam masyarakat, Perkara 24 berkaitan dengan pendidikan, dan Perkara 25 berhubung dengan kesihatan.

PERUNTUKAN UNDANG-UNDANG ANTARABANGSA

Hak untuk Hidup dalam Undang-undang Hak Asasi Manusia Antarabangsa

Hak untuk hidup secara umumnya boleh didefinisikan sebagai akses seseorang untuk hidup di muka bumi dan tidak diambil nyawa seseorang sewenang-wenangnya. UDHR secara umumnya telah menjelaskan hak untuk hidup merangkumi keselamatan, taraf hidup dan pelibatan dalam masyarakat secara umum. Artikel 3 Pengisytiharan Deklarasi hak asasi Manusia sejagat, 1948⁸ telah mentakrifkan setiap manusia mempunyai hak untuk hidup, kebebasan dan keselamatan seseorang. Setiap individu dan ahli keluarga mempunyai hak untuk mempunyai taraf hidup yang mencukupi, sesuai dengan kesihatan dan keadaan individu dan keluarga tersebut termasuklah makanan, pakaian, perumahan, perubatan, keperluan khidmat sosial termasuk jaminan keselamatan daripada ancaman pembuangan kerja, kesakitan, kurang upaya, kematian pasangan, dan usia tua menurut Artikel 25 (1). Hak untuk hidup juga merangkumi hak untuk pelibatan dalam pelbagai aktiviti kebudayaan sesuatu komuniti.

Merujuk waad antarabangsa mengenai Hak Sivil dan Politik (ICCPR), mentakrifkan setiap manusia mempunyai hak sedia ada (*inherent right*) untuk hidup. Penggunaan terma “hak sedia ada” dalam ICCPR telah menunjukkan pengiktirafan khas telah diberikan kepada hak untuk hidup berbanding dengan hak-hak yang lain.⁹ Komentaar umum Jawatankuasa Hak Asasi Manusia PBB telah menjelaskan bahawa hak ini tidak boleh diterjemahkan secara sempit dan dianggap sebagai hak tertinggi dan tidak boleh dilanggar walaupun dalam keadaan kecemasan yang menggugat hak kenegaraan.

Hak untuk hidup juga telah diterangkan dengan jelas menerusi pelbagai perjanjian pada peringkat rantau terutamanya di Afrika, Amerika dan Eropah.¹⁰ Pada peringkat ASEAN pula, salah satu matlamat dan

8 Terjemahan Deklarasi berbahasa Melayu boleh diperolehi menerusi laman sesawang http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translation/mli.pdf

9 Mokhtar (2012, p. 59)

10 Ibid. p. 58

prinsip ASEAN adalah untuk memastikan kelangsungan hidup bagi semua penduduk dari segi pembangunan manusia, kebajikan dan keadilan sosial.¹¹ Deklarasi Hak Asasi Manusia (DHAM) ASEAN telah menjelaskan hak untuk hidup¹² sebagai hak sedia ada dan dilindungi dalam peruntukan undang-undang. Tidak ada seorang pun boleh dinafikan hak untuk hidup dan ini tertakluk di bawah peruntukan undang-undang. Artikel 28 DHAM ASEAN pula telah memperincikan hak untuk hidup secara komprehensif sesuai dengan standard seorang individu dan keluarga melalui hak mendapatkan makanan yang mencukupi dan memenuhi keperluan nutrien, hak berpakaian, hak untuk mendapatkan perumahan yang mencukupi dan berpatutan, hak untuk mendapatkan bantuan perubatan dan keperluan khidmat sosial, hak untuk mendapatkan air dan sanitasi, dan akhir sekali hak untuk alam sekitar yang selamat, bersih dan bersesuaian (*sustainable*).

Artikel 32 pula memperjelas tentang pelibatan bersama-sama dengan masyarakat, iaitu menghuraikan bahawa setiap insan mempunyai hak untuk menyertai persatuan, aktiviti kebudayaan serta memenuhi kehendak dan minat mereka melalui perkembangan saintifik, memperoleh faedah daripada perlindungan moral dan kebendaan melalui sumbangan seni, saintifik dan produk artistik seseorang menjadi pencipta atau pereka.

Hak untuk Hidup dalam Konvensyen CRPD

Sambutan yang menggalakkan daripada pelbagai pihak telah diperoleh buat pertama kalinya dalam Konvensyen CRPD ini, yang merupakan konvensyen hak asasi manusia pertama kali digagaskan pada abad ke-21 ini. Hal ini tidak menghalang PBB melaksanakan pemakaian konvensyen setelah mendapat pelbagai input dan perbincangan daripada pelbagai negara dan pertubuhan antarabangsa berkaitan OKU walaupun usaha ini agak lewat direalisasikan jika dibandingkan dengan penganjuran konvensyen membabitkan kanak-kanak dan wanita. Pelibatan pelbagai agensi berkaitan OKU dalam proses perundingan dan penggubalan konvensyen hak asasi OKU berbanding dengan konvensyen yang lain dianggap salah satu kejayaan terbesar dalam penganjuran konvensyen CRPD ini. Konvensyen CRPD ini mengandungi 50 peruntukan utama merangkumi

11 Piagam ASEAN, www.asean.org/archive/publications/ASEAN-Charter.pdf

12 Asean Human Right Declaration (AHRD) and The Phnom Penh Statement of Adoption of the AHRD. (2013). [https://www.asean.org/wp-content/uploads/images/resources/ASEAN/Publication/2013\(7.20Jul\)ASEANHUMANRIGHTSDECLARATION](https://www.asean.org/wp-content/uploads/images/resources/ASEAN/Publication/2013(7.20Jul)ASEANHUMANRIGHTSDECLARATION)

pelbagai hak dan akses penting bagi OKU, termasuk pelaksanaan pada peringkat antarabangsa dan tempatan. Yang menakjubkan, fokus hak OKU telah berubah daripada berasaskan kebajikan kepada berasaskan hak asasi manusia hasil daripada deklarasi konvensyen ini.

Konvensyen hak asasi OKU pula menerusi Artikel 10 telah mendefinisikan Hak untuk hidup sama seperti dalam ICCPR yang menggunakan terma hak “sedia ada” (*inherent right to life*) bagi menunjukkan keutamaan diberikan kepada hak untuk hidup bagi golongan OKU.¹³ Setiap negara hendaklah memastikan setiap manusia mendapat hak “sedia ada” untuk hidup dan mengambil tindakan perlu bagi memastikan semua OKU dapat menikmati hidup (*effective enjoyment*) sama seperti orang lain menurut Artikel 10.¹⁴ Antara isu yang membabitkan hak untuk hidup bagi OKU termasuklah *euthanasia*, penganiayaan kaum wanita dan kanak-kanak OKU terutamanya isu membabitkan budaya seperti “suthi” (*widow burning*) dan *dowry killing*, dinafikan hak untuk mendapatkan makanan dan keperluan perubatan secara tidak adil dan juga amalan bersunat bagi wanita. Natiujahnya, di sebalik isu ini, pejuang hak OKU telah memfokuskan hak untuk penamatan hidup disebabkan oleh kecacatan bayi dan orang dewasa. Ada juga isu berhubung dengan kekurangan bantuan makanan dan perubatan yang boleh menyebabkan seseorang bayi menjadi cacat terutamanya dalam kalangan mereka yang gagal mendapatkan imunisasi penyakit.¹⁵

Terdapat tiga kategori hak untuk hidup dibincangkan dalam konvensyen ini selain perbincangan umum berkaitan hak untuk hidup bagi kelompok OKU ini. Antaranya termasuklah, pertama; hak untuk hidup dan perlindungan dalam situasi berisiko dan kecemasan kemanusiaan (*humanitarian emergencies*); kedua, hak untuk hidup secara bebas dan bermaruah bersama-sama masyarakat; ketiga, hak kepada pelibatan dalam politik dan kehidupan awam.¹⁶

Artikel 11 CPRD telah menekankan setiap negara berhak memastikan perlindungan OKU dalam situasi berisiko termasuklah ketika peperangan, kecemasan kemanusiaan dan bencana alam mengikut undang-undang antarabangsa terutamanya dari dua perspektif, iaitu undang-undang kemanusiaan antarabangsa dan undang-undang hak asasi manusia

13 Kayess & French (2011, p. 59)

14 Terjemahan penulis Artikel 10 CRPD.

15 Lord *et al.*, 2012, pp.62-63) pp. 62-63

16 *Ibid*

antarabangsa. Setiap negara hendaklah mempunyai tiga kepatuhan atau obligasi, iaitu menghormati, melindungi dan memenuhi hak untuk hidup OKU dalam situasi berisiko dan kecemasan kemanusiaan.¹⁷

Kategori kedua pula merujuk hak untuk hidup secara bebas dan bernaung dalam komuniti atau masyarakat. Terdapat tiga peruntukan di bawah CRPD yang berkaitan. Artikel 19 CRPD menjelaskan tentang setiap negara hendaklah mengiktiraf hak sama rata OKU untuk hidup dalam komuniti termasuklah hak inklusif penuh dan pelibatan dalam masyarakat. Hal ini termasuklah langkah-langkah seperti peluang memilih tempat kediaman yang sama seperti orang lain dengan adil dan tidak dipaksakan pilihan kehidupan yang ditetapkan (*particular living arrangement*), akses kepada servis sokongan komuniti termasuklah pembantu peribadi yang menyediakan bantuan untuk hidup dan inklusif dalam masyarakat bagi mengelakkan pengabaian dan pengasingan daripada masyarakat dan komuniti servis dan kemudahan yang responsif terhadap OKU secara adil dan saksama.

Peruntukan kedua pula merujuk Artikel 28 yang memperjelas bahawa setiap negara hendaklah mengiktiraf hak OKU untuk hidup dengan keperluan yang mencukupi dan perlindungan sosial termasuklah berkaitan makanan, pakaian, perumahan dan perubahan berterusan penambahbaikan hidup mereka tanpa diskriminasi atas sebab kurang upaya. Setiap negara ahli dimestikan mengambil langkah-langkah berikut: memastikan akses kepada air bersih, perlindungan kepada wanita dan kanak-kanak OKU dari segi perlindungan sosial dan pembasmian kemiskinan, bantuan negara kepada mereka yang miskin termasuk latihan, kaunseling, kewangan dan penjagaan daripada ketidakelesaian (*respite care*), skim perumahan awam dan faedah bersara.

Hak untuk hidup bagi OKU juga termasuk dalam Artikel 12, iaitu perlindungan sama rata dari aspek undang-undang seperti dalam Artikel 12. Setiap negara ahli dimestikan mengiktiraf hak OKU sama seperti mereka yang ada upaya termasuk perlindungan undang-undang seperti kapasiti perundangan sama rata (*legal capacity*) seperti dalam undang-undang hak asasi manusia antarabangsa. OKU juga mempunyai hak untuk akses kepada mahkamah yang adil dan saksama.

Seterusnya, hak untuk hidup juga merangkumi hak untuk terlibat dalam politik dan kehidupan umum. Artikel 29 CRPD menjelaskan setiap negara

17 Ibid. pp. 5-66

ahli dimestikan mendapat hak untuk terlibat dalam kegiatan politik dan kehidupan umum termasuklah hak untuk mengundi, kerahsiaan mengundi tanpa halangan, pelibatan dalam pelbagai organisasi dan aktiviti berkaitan termasuk parti politik, pertubuhan bukan kerajaan pada peringkat nasional, serantau dan antarabangsa.

PERUNTUKAN UNDANG-UNDANG MALAYSIA

Manifestasi daripada meratifikasi Konvensyen hak asasi OKU pada tahun 2010, Kerajaan Malaysia telah melaksanakan tindakan yang efektif, iaitu menggubal Akta OKU 2008 sebagai memenuhi tuntutan kewajipan antarabangsa. Akta ini telah digubal mengikut kesesuaian norma-norma tempatan.¹⁸ Akta ini mengandungi 46 peruntukan yang menggariskan pendaftaran, perlindungan, rehabilitasi, pembangunan dan kesejahteraan OKU, penubuhan Majlis Kebangsaan bagi OKU dan perkara berkaitan.

Malaysia sebagai salah sebuah negara dalam CRPD, maka terdapat tiga proses diperlukan bagi sesebuah negara mengiktiraf triti antarabangsa terutamanya berkaitan hak asasi manusia. Pertama, pada peringkat keputusan, memastikan sama ada triti antarabangsa ini bertentangan dengan undang-undang domestik dari sudut budaya dan ekonomi. Kedua, proses ratifikasi, iaitu negara akan menerima laporan berkaitan rekod hak asasi dan keperluan dari segi kewangan, dan terakhir sekali, proses pelaksanaan melalui sumber yang ada bagi sesebuah negara.

Peruntukan undang-undang negara ini menerangkan juga secara umum konsep hak untuk hidup bagi OKU dan perbincangan merujuk Perlembagaan Persekutuan dan peruntukan relevan Akta OKU 2008. Dalam konsep kenegaraan, hak untuk hidup terbahagi kepada dua, iaitu obligasi positif dan negatif¹⁹. Obligasi positif lebih sesuai dikaitkan dengan perlindungan terhadap OKU. Obligasi positif merupakan tanggungjawab kerajaan bagi menjamin “penjagaan yang munasabah” dalam situasi berisiko serta berhak mendapatkan remedi apabila berlaku pelanggaran hak untuk hidup. Hak untuk hidup telah dinyatakan dalam Perlembagaan Persekutuan di bawah Artikel 5(1) bermaksud “tiada seorang pun boleh diambil nyawanya dan dilucutkan kebebasan diri kecuali mengikut

18 Alias (2013, p. 487)

19 Mokhtar (2012, pp. 61-63)

undang-undang”. Namun begitu, tidak didefinisikan dengan jelas dan tanpa merujuk beberapa keputusan mahkamah.²⁰

Sekiranya OKU didapati dianiaya dan diabaikan, mereka boleh mendapatkan hak keadilan di mahkamah. Walaupun tindakan boleh diambil dalam pelbagai undang-undang termasuk undang-undang tort, dan pendidikan, namun didapati peruntukan dalam Akta OKU 2008 telah memberikan perlindungan kepada pihak kerajaan dan entiti daripada disaman di mahkamah. Seksyen 41 telah menjelaskan perlindungan terhadap tindakan guaman dan prosiding undang-undang terhadap kerajaan, menteri, Majlis OKU Kebangsaan. Tambahan pula Seksyen 42 memakai peruntukan Akta OKU Perlindungan Pihak Berkuasa Awam 1948 yang melindungi kerajaan daripada sebarang prosiding dan tindakan undang-undang. Kedua-dua peruntukan ini telah menjadikan Akta OKU 2008 sebagai “harimau tidak bertaring” dan tiada remedi khusus bagi sebarang pelanggaran yang mendiskriminasikan OKU.²¹

Hak untuk hidup di bawah Akta OKU 2008 pula meliputi pelbagai aspek. Antaranya termasuklah akses kepada pekerjaan, bangunan, kesihatan, kebudayaan, perumahan, rehabilitasi, dan sokongan masyarakat.²² Seksyen 29 Akta OKU 2008 telah memperuntukkan akses kepada pekerjaan bagi OKU selaras dengan mereka yang ada upaya. Bagi menjamin hak pekerjaan kepada OKU. Majikan sama ada kerajaan atau swasta hendaklah memastikan perlindungan diberikan termasuk mendapatkan suasana kerja yang adil, baik, selamat dan perlindungan daripada sebarang diskriminasi. Pengambilan OKU sebagai pekerja adalah digalakkan. Hal ini termasuk merangka dasar dan langkah afirmatif yang sesuai bagi mereka. Kerajaan melalui pekeliling pada tahun 2008 telah memperkenalkan polisi “1% peluang pekerjaan bagi OKU” bertujuan untuk menggalakkan setiap jabatan kerajaan mengambil OKU sebagai pekerja. Namun begitu, sehingga hari ini hanya Jabatan Kebajikan Masyarakat sahaja yang mencapai sasaran yang dimaksudkan.²³

Akses kepada kemudahan, ameniti, perkhidmatan dan bangunan awam juga merupakan salah satu hak bagi OKU untuk menjalani kehidupan seharian mereka berdasarkan seksyen 26 Akta OKU 2008. Sebelum wujud akta berkaitan, Seksyen 34B Undang-Undang Kecil

20 Ibid

21 [1998] 3 MLJ 289.

22 Md. Tah (2013, pp. 423-426)

23 Che Yusof (2011)

Bangunan Seragam 1984 (pindaan 1990) telah menetapkan bahawa setiap bangunan milik kerajaan hendaklah menyediakan akses laluan bagi OKU. Walau bagaimanapun, kelemahan undang-undang kecil (*subsidiary law*) ini ialah ketidakpatuhan kebanyakan pihak berkenaannya, serta tiadanya penguatkuasaan bagi pihak yang gagal menyediakan kemudahan ini.

Konsep “bebas halangan kepada reka bentuk sejagat” adalah antara yang ditekankan oleh Akta OKU 2008. Sebelum ini, penyediaan kemudahan bangunan dan ameniti, pemilik bangunan hendaklah memastikan reka bentuk sebagai bebas halangan (*free barriers*) bagi kemudahan OKU terutamanya untuk pengguna kerusi roda, mereka yang kurang upaya penglihatan dan sebagainya. Reka bentuk sejagat (*universal design*) adalah antara konsep yang dipelopori sebagai bantuan kepada OKU untuk menjalani kehidupan seharian mereka.

Akta OKU 2008 mendefinisikan reka bentuk sejagat sebagai reka bentuk produk, persekitaran, program dan perkhidmatan yang boleh digunakan oleh semua orang ke tahap sebaik mungkin, tanpa perlu membuat adaptasi atau reka bentuk khusus dan hendaklah termasuk alat bantu bagi kumpulan orang kurang upaya tertentu jika diperlukan²⁴. Terkini, SIRIM dan Jabatan Standard Malaysia MS 1184:2014²⁵ menggantikan edisi asal pada tahun 2003. Edisi terbaharu ini lebih komprehensif, yang mengandungi bukan sahaja hak kepada akses bangunan, tetapi meliputi kawasan rekreasi dan pelancongan²⁶ serta akses kepada kebudayaan.²⁷ Hal ini adalah salah satu usaha bagi penyediaan kemudahan dan akses kepada OKU yang sering kali diabaikan oleh pelbagai pihak.

Pelibatan OKU dalam kehidupan seharian menuntut pelbagai cabaran dan masalah berlaku di sekeliling mereka. Oleh sebab itu, bantuan dan sokongan adalah amat penting bagi OKU. Bantuan dan sokongan ini dikenali sebagai rehabilitasi. Rehabilitasi bermaksud proses yang bertujuan membolehkan OKU mencapai dan mengekalkan sepenuhnya fizikal, mental, sosial, vokasional serta pelibatan dan penyertaan penuh mereka dalam semua aspek kehidupan.²⁸ Seksyen 33 memberikan kuasa kepada Majlis Kebangsaan OKU, perkhidmatan jagaan kesihatan swasta dan pertubuhan bukan kerajaan untuk menyediakan langkah berkesan,

24 Seksyen 2 Akta OKU 2008 merujuk tafsiran akta.

25 <http://www.msonline.gov.my/catalog.php?find+Ms5201184:2014>

26 Seksyen 31 Akta OKU 2008 merujuk akses kepada kehidupan berbudaya

27 Seksyen 32 Akta OKU 2008 merujuk akses kepada rekreasi, santai dan sukan

28 Seksyen 2 Akta OKU 2008 merujuk tafsiran akta.

termasuk menganjur, mengukuh dan memperluas serta mengambil langkah yang sesuai bagi menggalakkan OKU menggunakan perkhidmatan habilitasi dan rehabilitasi. Penyediaan rangkaian perkhidmatan di kawasan perumahan, kediaman, sokongan komuniti digalakkan seperti dalam Seksyen 34 bagi mengelakkan pemisahan dan pengasingan OKU daripada komuniti. Oleh sebab itu, peranan rumah OKU oleh pihak swasta, pertubuhan NGO seperti pertubuhan bebas (*independent society*) dan pihak kerajaan, iaitu pusat dalam komuniti (PDK) merupakan salah satu usaha bagi menggalakkan pembabitn OKU dalam pelbagai aktiviti kemasyarakatan.²⁹ Sama seperti peruntukan undang-undang antarabangsa, Seksyen 40 Akta OKU juga telah memberikan akses kepada bantuan dalam keadaan berisiko dan kecemasan kemanusiaan dan menjadi tanggungjawab kerajaan mengambil langkah perundangan dan pentadbiran yang perlu.

IMPLIKASI KESAMARATAAN HAK DALAM KALANGAN OKU

Hak asasi manusia difahami umum sebagai prinsip asas dalam kehidupan berpolitik sesebuah masyarakat seperti hak bercakap, hak kebebasan beragama, hak kebebasan bergerak dan lain-lain. Secara umumnya, hak asasi manusia bermaksud cara atau tindakan seseorang manusia memperlakukan seseorang manusia yang lain mengikut dasar kemanusiaan sebenar. Namun begitu, terdapat pelbagai konsep serta definisi mengenai hak asasi manusia. Hak asasi manusia boleh ditakrifkan sebagai hak dan dasar yang wajib diterima secara sama rata seperti hak untuk memberi pendapat, mendapat perlindungan dan pendidikan yang sempurna, makanan, menganut agama atau kepercayaan dan sebagainya. Menurut Kofi Annan, hak asasi manusia ialah asas kewujudan manusia dan kewujudan bersama-sama manusia. Hak asasi manusia bersifat sejagat, tidak boleh dibahagikan dan saling bergantung. Seiring dengan peredaran zaman, hak asasi manusia harus diberikan tafsiran dan pengertian yang lebih luas dan mencakupi pelbagai aspek kehidupan manusia.

Basser dan Jones (2011) menjelaskan bahawa maruah, kesamaan dan inklusif merupakan tiga prinsip utama dalam pendekatan hak asasi manusia. Pendekatan ini mampu mengurangkan diskriminasi dan persepsi negatif terhadap golongan OKU serta amat relevan dalam kajian ketidakupayaan

29 <http://pmr.penerangan.gov.my/index.php/sosial/431-keistimewaan-dan-kemudahan-kepada-golongan-orang-kurang-upaya.html>

dari sudut undang-undang secara teori dan amalan.³⁰ Maruah ditakrifkan sebagai asas kewujudan manusia dari segi harga diri dan penghormatan individu terhadap individu yang lain. Konsep maruah menekankan bahawa setiap individu mempunyai harga diri dan peluang untuk hidup bersama-sama dengan orang lain dan bertanggungjawab terhadap keputusan yang dibuat. Maruah juga amat berkait rapat dengan status, reputasi dan keistimewaan yang terdapat pada diri seseorang, sekali gus menjadikan setiap individu berbeza dan unik. Menurut pendekatan hak asasi manusia, maruah menjadi asas pelbagai instrumen perundangan tempatan dan antarabangsa.

Konsep maruah bukan sahaja berperanan penting kepada manusia secara individu, tetapi juga terpakai bagi melindungi hak asasi kumpulan minoriti, termasuk OKU. Artikel 1 KHAMOKU menjelaskan objektif utama konvensyen adalah untuk mempromosikan, melindungi dan memastikan hak asasi manusia dan asas fundamental golongan OKU dipenuhi, termasuk penghormatan terhadap maruah yang sedia ada. Selain itu, konsep maruah tidak hanya terhad kepada individu semata-mata, tetapi juga sumbangan OKU terhadap masyarakat dan negara.³¹ Beliau menjelaskan bahawa terdapat empat keadaan OKU memainkan peranan untuk mempertahankan maruah mereka. Pertama, menghormati integriti fizikal OKU yang berbeza antara satu dengan yang lain. Kedua, individu hendaklah dilayan mengikut ciri personaliti mereka. Ketiga, membenarkan setiap OKU membuat keputusan, dan keempat diberikan layanan sewajarnya oleh anggota masyarakat.³²

Konsep kesamaan dalam pendekatan hak asasi manusia pula berdasarkan *Kamus Oxford* dapat ditakrifkan sebagai kesamaan dari segi hak, status, kelebihan dan lain-lain, termasuk dari segi bangsa, sosial, seksualiti, peluang dan undang-undang. Konsep kesamaan juga berkait rapat dengan prinsip, keadilan, dan juga prinsip tiada berdiskriminasi terhadap golongan OKU. Menurut Quinn dan Degender (2002), tiga konsep utama kesamaan yang boleh dibincangkan ialah kesamaan formal, kesamaan substantif dan kesamaan keputusan atau hasil.³³ Kesamaan ini

30 Rioux *et al.* (2011). *Critical perspectives on human rights and disability law*. Leiden, The Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers.

31 *Ibid.* p. 36

32 *Ibid.* pp. 27-28

33 Quinn & Degener. (2002). *Human Rights and Disability: The Current Use and Future Potential of United Nations Human Rights Instruments in the Context of Disability*. Geneva. Office of the High Commissioner for Human Rights, pp. 16-19.

lebih cenderung melihat keperluan OKU yang berbeza ketidakupayaan, keperluan dan hak, sekali gus mendorong hak asasi manusia mereka dilindungi. Setiap OKU berhak mendapat layanan sama rata menurut keupayaan mereka membantu negara dan masyarakat. Contohnya, seseorang yang mempunyai ketidakupayaan fizikal atau penglihatan tidak dihalang mendapatkan pendidikan yang berkualiti dan pekerjaan yang sesuai dengan kelulusan dan kemampuan mereka. Masyarakat boleh menyesuaikan antara hak dengan keperluan OKU melalui prinsip “penyesuaian munasabah” (*reasonable accommodation*). Contoh terbaik ialah pelibatan konsep *universal design* yang dipelopori oleh Jabatan Standard (SIRIM) Malaysia yang kini dikenali sebagai MS1184:2014 untuk memastikan setiap bangunan dan fasiliti umum memenuhi keperluan dan hak OKU ketika “mengakses bangunan”.³⁴

Dari segi kesaksamaan keputusan dan hasil pula merujuk sumbangan OKU untuk membentuk masyarakat yang adil dan saksama. Menurut Rioux dan Riddle (2011), konsep ini mengetengahkan dua model berkaitan, iaitu model pluralistik dan model asimilasi untuk memahami keperluan dan hak semua golongan tidak kira majoriti atau minoriti dalam sesebuah masyarakat.³⁵ Sebagai contoh, diskriminasi berterusan terhadap OKU tidak seharusnya dilihat secara bermusim dan sehalu, tetapi perlu difahami bahawa halangan sikap dan persekitaran mewujudkan jurang yang luas terhadap OKU dan masyarakat yang lain.

Prinsip inklusif bermaksud “setiap insan mempunyai kelayakan sebagai ahli penuh kumpulan manusia”.³⁶ Konsep inklusif menekankan bahawa setiap manusia mempunyai peranan dan tanggungjawab tanpa mengambil kira keadaan atau kekurangan. Konotasinya, walaupun manusia mempunyai ketidakupayaan, mereka tetap berperanan dalam sebarang aktiviti kemasyarakatan, dan mempunyai hak dan tanggungjawab yang sama rata. Oleh sebab itu, konsep inklusif mempunyai perkaitan yang rapat

34 Malaysian Standard. (2014). *MS1184:2014. Universal design and accessibility in the built environment – Code of practice*(edisi Semakan). Kuala Lumpur: Jabatan Standard Malaysia (SIRIM).

35 Rioux, M.H. & Christopher A. Riddle. (2011). Values in disability policy and law: Equality. Rioux, M.H., Basser, L.A. & Jones, M. (Eds.), *Critical Perspectives on Human Rights and Disability Law*. Leiden The Netherlands: The Martinus Nijhoff, pp. 41-55.

36 Jones, M. (2011). Inclusion, social inclusion and participation. Rioux, M.H., Basser, L.A. & Jones, M. (Eds.), *Critical perspectives on human rights and disability law*. Leiden, The Netherlands: The Martinus Nijhoff. p.57.

dengan idea perpaduan yang dipelopori oleh Quinn dan Degener (2002), iaitu setiap anggota masyarakat, termasuk OKU, mengiktiraf peranan dan obligasi setiap anggota masyarakat menerusi pemahaman asas kebebasan melalui asas ekonomi dan sokongan sosial.³⁷ Tiga prinsip utama yang terpakai dalam prinsip inklusif antaranya termasuklah, pertama, sikap tiada diskriminasi (*non-discriminatory attitude*); kedua, penyertaan dalam setiap aspek kehidupan; dan ketiga, fasiliti membantu OKU untuk mengurangkan impak ketidakupayaan.³⁸

Dalam pentafsiran moden terdapat tiga dokumen penting berkenaan hak asasi manusia, iaitu Perisytiharan Hak Asasi Manusia Sejangat 1948, Konvensyen Antarabangsa Hak-hak Sivil dan Politik 1966 serta Konvensyen Antarabangsa Hak-hak Ekonomi, Sosial dan Kebudayaan 1966. Dalam kedua-dua Konvensyen antarabangsa tersebut, hak asasi manusia tidak terbatas dalam perkara seperti hak yang terdapat di bawah undang-undang sivil dan politik, iaitu hak kebebasan bercakap, kebebasan beragama, kebebasan berkumpul dan menubuhkan persatuan, bebas daripada penderaan dan kesaksamaan dan hak di bawah hak sosial, kebudayaan dan ekonomi seperti hak kepada pendidikan, pekerjaan, dan menikmati perkhidmatan yang minimum berkenaan kesihatan, tempat tinggal serta persekitaran yang selamat.

Hak asasi manusia secara jelasnya diwartakan dalam undang-undang antarabangsa. Undang-undang ini diwujudkan untuk memenuhi piagam PBB, iaitu hak asasi manusia ialah milik semua dan tiada pengecualian. Semua manusia secara azalnya dilahirkan dengan hak asasi. Hak asasi bukannya keistimewaan untuk golongan tertentu sahaja. Kewujudannya sebagai lanjutan kepada “International Bill of Right” yang diwujudkan lebih awal. Selepas itu, diwujudkan pula Pengisytiharan Sejangat Hak Asasi Manusia yang memberikan garis panduan berkenaan hak asasi manusia.

Tentang isu semasa, iaitu “Agenda Global”, PBB menekankan bahawa pengisytiharan sejangat mewakili sempadan persetujuan berkenaan hak asasi tanpa terikat dengan budaya dan tradisi. Hak asasi sejangat seterusnya dikukuhkan lagi dengan dua konvensyen antarabangsa, iaitu

37 Quinn & Degener. (2002). *Human Rights and Disability: The Current Use and Future Potential of United Nations Human Rights Instruments in the Context of Disability*. Geneva: Office of the High Commissioner for Human Rights, p. 19.

38 Jones. M. (2011). Inclusion, social inclusion and participation. Rioux, M.H., Bassar, L.A. & Jones, M. (Eds.). *Critical Perspectives on Human Rights and Disability Law*. Leiden, The Netherlands: The Martinus Nijhoff. p. 58.

“*International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*, dan *Covenant on Civil and Political Rights*”, yang mengambil berat berkenaan pencabulan hak asasi manusia seperti pembunuhan etnik, diskriminasi perkauman, diskriminasi wanita, hak kanak-kanak dan golongan minoriti, toleransi beragama. Dalam artikel ini kesamarataan hak yang ingin dilihat lebih ditumpukan kepada OKU untuk mendapatkan peluang saksama dalam pekerjaan, hak OKU mendapatkan peluang dalam pendidikan dan hak OKU mendapatkan peluang saksama dalam bersosial.

Melalui aspek kesamarataan hak OKU dalam pekerjaan, bilangan OKU yang berjaya mendapatkan pekerjaan di sektor awam dan swasta masih kurang memberangsangkan untuk mencapai sasaran satu peratus penyertaan OKU dalam perkhidmatan awam. Berdasarkan laporan Suruhanjaya Perkhidmatan Awam (SPA) pada tahun 2018, jumlah 3800 OKU atau mewakili 0.31 peratus yang bekerja dalam sektor awam masih jauh daripada sasaran berbanding 1.4 juta kakitangan awam seluruh negara (Dasar dan Pelan Tindakan OKU, 2007).³⁹ Selama ini OKU sering menghadapi rintangan di luar kemunasabahan untuk mendapatkan pekerjaan. Tidak cukup dengan itu, kakitangan OKU sering diberikan tekanan dan penindasan mental dan psikologi yang berterusan di tempat kerja. Satu garis panduan khas berkaitan pengambilan OKU sebagai pekerja sehingga tamat perkhidmatan perlu diwujudkan, disebar dan diamalkan sebagai keperluan minimum bagi menyokong kuota 1% yang digubal.

Walau bagaimanapun, terdapat dapatan kajian yang agak kontra hasilnya. Mahassan (1997) dalam kajiannya mendapati bahawa OKU tidak menyalahkan kerajaan atau pihak berwajib atas keterbatasan peluang pekerjaan, sebaliknya menganggap masalah diri sendiri seperti kecacatan yang dialami sebagai punca. Hasil dapatan menunjukkan bahawa tahap kekangan pemilihan kerjaya dalam kalangan pelajar OKU (pendengaran) Sekolah Menengah Vokasional di Malaysia berada pada tahap yang tinggi disebabkan oleh kekurangan kemudahan di tempat kerja, kurang kemahiran dalam bidang yang diceburi dan sikap OKU itu sendiri yang kurang berdikari manakala faktor ketidakselarasan antara kemahiran yang diikuti semasa di institusi latihan dengan kemahiran yang diperlukan oleh industri, dan kekangan keluarga mempengaruhi mereka berada pada tahap yang sederhana.

39 Kuota pekerja OKU dalam sektor awam tidak terjejas – TPM. Berita Harian Online 2019 20 April 2019. <http://www.bharian.com.my/berita/nasional/2019/04/556162>

Kajian ini mencadangkan agar semua majikan menyediakan kemudahan asas kepada pekerja OKU. Guru bimbingan dan kerjaya memberikan latihan motivasi kepada pelajar OKU sebelum mereka tamat belajar supaya mereka lebih bermotivasi, berdikari dan berkeyakinan untuk menentukan kerjaya mereka. Pendedahan kepada keluarga yang mempunyai anak kurang upaya agar mempunyai pemikiran positif dalam usaha membimbing anak-anak tersebut agar mereka mempunyai masa hadapan yang lebih baik. Segala kekangan ini perlu diatasi bagi membantu meningkatkan tahap ekonomi OKU. Jika kekangan ini pada takuk lama, nasib golongan ini tidak akan terbela.

Berdasarkan statistik bagi orang kurang upaya (OKU) di Malaysia sehingga Mac 2018, sejumlah 538 000 orang yang telah berdaftar dengan Jabatan Kebajikan masyarakat melalui Sistem Maklumat Orang Kurang Upaya.⁴⁰ Seramai 47 000 daripada mereka ialah golongan buta dan mengalami masalah penglihatan. Ada beberapa senario yang perlu dicermati dan ditangani dengan baik oleh kerajaan pada masa ini. Isu fundamental yang perlu ditangani dengan bersungguh-sungguh, antaranya termasuklah:

Pertama: Peluang pekerjaan. Menurut Lau *et al.* (2011), kerajaan telah menetapkan dasar kuota 1% jawatan di sektor awam untuk OKU bagi memastikan OKU mempunyai tempat di pasaran kerja. Walau bagaimanapun, inisiatif ini masih belum dapat menarik sektor awam dan swasta untuk mengambil OKU sebagai pekerja.

Kedua: Penempatan kerja. Berdasarkan kajian (Abdul Rahman, 2009) rata-rata responden kajian masih tidak berpuas hati dengan penempatan dan peluang kerjaya untuk OKU.

Ketiga: Cabaran stigma masyarakat dan persepsi negatif majikan terhadap OKU. Cabaran OKU untuk bersaing mendapatkan pekerjaan yang sesuai dengan golongan masyarakat normal, berhadapan dengan stigma negatif masyarakat terhadap kemampuan mereka, menyebabkan golongan ini terpinggir untuk mendapatkan pekerjaan (Subhan *et al.*, 2014).

Keempat: Sokongan sosial. Belia kurang upaya yang berisiko tinggi seperti masalah pembelajaran (LD), gangguan kefungsiian pemerhatian dan hiperaktif (ADHD), dan gangguan emosi (ED) cenderung kurang untuk mengalami kesusahan kewangan, terlibat dalam jenayah, dianggap

40 Kuota pekerja OKU dalam sektor awam tidak terjejas – TPM. *Berita Harian Online*. Akses pada 20 April 2019, daripada <http://www.bharian.com.my/berita/nasional/2019/04/556162>

sebagai ancaman, dan mempunyai efikasi sendiri akademik lebih rendah berbanding dengan pelajar tipikal lain (Baird, Scott, Dearing, & Haill, 2009; Newman *et al.*, 2011).

Kelima: Advokasi OKU. Orang kurang upaya sering kali mengalami kesukaran untuk berdepan dengan vokasional, ekonomi dan sosial (Sheftel *et al.*, 2014).

Keenam: Penempatan pendidikan secara komprehensif bagi OKU. Jumlah OKU yang mengikuti pendidikan khas pada tahun 2014 adalah seramai 57 637, sedangkan bilangan kategori OKU masalah pembelajaran lebih besar daripada tempat yang ditawarkan.

Ketujuh: Rumah mampu milik bagi OKU. Memandangkan status ekonomi OKU adalah rendah, ramai OKU yang berkeluarga tidak mampu memiliki rumah sendiri.

Kelapan: Pelan Pembangunan OKU. Di Malaysia, banyak isu berkaitan OKU dibincangkan di medan akademik, tetapi dari sudut Pelan Pembangunan OKU dalam tempoh tertentu masih samar dan bagaimana pelan pembangunan ini boleh diimplementasikan. Walaupun JKM ada mengeluarkannya secara ringkas tetapi terlalu simplistik sebagai penyelesaian kepada isu OKU ini, beberapa langkah proaktif boleh dilakukan oleh pihak kerajaan. Antaranya termasuklah:

Pertama: Sistem pendidikan bagi OKU perlu menjurus kepada keupayaan dan kesedaran vokasional sebagai persediaan golongan OKU untuk bekerja dengan majikan dengan kemahiran tertentu. Langkah ini berasas, dengan mengambil kira OKU menghadapi masalah pembelajaran sebagai domain yang terbesar yang sememangnya tidak menguasai akademik. Oleh itu, kewajaran bagi pendidikan khas ialah memperuntukkan pendedahan kerjaya sepanjang persekolahan. Program “buying seat” vokasional pendidikan khas perlu dikembangkan dengan tenaga pengajar yang lebih terlatih bukan hanya tertumpu sekitar kawasan tertentu sahaja.

Kedua: Peruntukan kuota 1% pekerjaan kepada OKU di sektor awam perlu diteliti kembali dan dikemaskan bagi memastikan kerajaan dan juga sektor swasta berkeyakinan untuk mengambil OKU bekerja tanpa stigma negatif.

Ketiga: Sistem perumahan mampu milik khas kepada keluarga OKU di bawah skim perumahan negara atau di bawah mana-mana pemaju swasta dengan biayaan oleh kerajaan diperluas dan dipermudah. Memandangkan rata-rata OKU berstatus ekonomi rendah yang tidak mempunyai slip gaji

tetap, pasti mempunyai kesukaran membuat pinjaman perumahan bank. Oleh sebab itu pinjaman perumahan OKU dibuka di bawah kerajaan.

Keempat: Diskusi ilmu yang membentuk polisi kerajaan. Dialog, forum, wacana, persidangan, dan apa-apa jua kempen perlu dilakukan oleh semua pihak sama ada NGO, aktivis, parti politik, dan kerajaan untuk membentuk suasana kesedaran masyarakat terhadap OKU. Langkah ini sebagai usaha berterusan untuk membuang tanggapan negatif masyarakat terhadap OKU sekiranya wujud. Perkara ini masih terlalu sedikit dijalankan melainkan hanya sebahagian kecil atas dasar kesedaran dan tanggungjawab.

Kelima: Semua aktivis, NGO, persatuan kebajikan, ahli akademik dan semua pihak wajar bercakap dengan laras dan nada yang sama untuk mewujudkan kesejahteraan kepada OKU dan perbincangan Gagasan Pembangunan OKU yang lengkap yang perlu dilakukan bersama-sama.

KESIMPULAN

OKU, seperti insan yang lain berhak mendapatkan hak untuk hidup. Konsep hak untuk hidup telah diterangkan dengan jelas dalam mekanisme undang-undang antarabangsa dan domestik. CRPD telah memberikan OKU hak untuk hidup dari tiga perspektif termasuk dari aspek situasi berisiko dan bantuan kemanusiaan, kehidupan bermasyarakat dan bermaruah dan penglibatan masyarakat termasuk parti politik dan pelbagai pertubuhan. Akta OKU 2008 juga telah menegaskan bahawa hak untuk hidup OKU juga meliputi pelbagai aspek termasuk pekerjaan, bangunan, kesihatan, kebudayaan, perumahan, rehabilitasi dan sokongan masyarakat. Hal ini menunjukkan triti antarabangsa turut memainkan peranan penting untuk mempengaruhi penggubalan akta domestik selaras dengan Malaysia sebagai negara ahli bagi CRPD. Isu kesamarataan hak dalam kalangan OKU sesuai dengan Konvensyen PBB terhadap Hak-Hak Orang Kurang Upaya (OKU) tahun 2008 dan ratifikasi konvensyen oleh kerajaan Malaysia pada tahun 2010 diharapkan dapat meningkatkan kualiti kehidupan OKU di negara ini selaras dengan era transformasi ekonomi dan pentadbiran yang sentiasa mendahulukan rakyat. Senario nasib OKU negara ini yang masih kurang mendapat pembelaan yang serius oleh pelbagai pihak termasuk perhatian serius daripada kerajaan Malaysia telah dianalisis secara holistik. Cadangan penyelesaian dan penambahbaikan isu OKU ini telah diutarakan kepada pihak kerajaan sebagai pembuka jalan untuk

mengatasi dilema nasib OKU negara ini yang masih menagih pembelaan tuntas daripada pihak kerajaan.

RUJUKAN

- Abdul Rahman, M.H. (2009). *A Study of Development Programs for Disabled Community in Malaysia*. Thesis. Jabatan Ekonomi, Fakulti Ekonomi dan Pentadbiran, Universiti Malaya.
- Akta Orang Kurang Upaya 2008 (Akta 685).
- Akta Perlindungan Pihak Berkuasa Awam 1948.
- Alias, S.A. (2013). Beatrice Fernandez v Sistem Penerbangan Malaysia: A Constitutional Critique. Khairil Azman Mokhtar (Ed.), *Constitutional Law and Human Rights in Malaysia: Topical Issues and Perspectives*. Sweet & Maxwell Asia.
- Asean Human Right Declaration (AHRD) and The Phnom Penh Statement of Adoption of the AHRD (2013).
- Baird, G.L., Scott, W.D., Dearing, W.E. & Hail, S.K.. (2009). Cognitive Self-Regulation in Youth with and without Learning Disabilities: Academic Self-Efficacy, Theories of Intelligence, Learning vs. Performance Goal Preferences, and Effort Attributions. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 28(7), 881-908.
- Che Yusof, M.F. (2011). *Akta Orang Kurang Upaya 2008, Harapan dan Realiti: Satu Pendekatan Praktikal*. Praxis, Chronicle of the Malaysian Bar.
- <http://pmr.penerangan.gov.my/index.php/sosial/431-keistimewaan-dan-kemudahan-kepada-golongan-orang-kurang-upaya.html>
- <http://www.msonline.gov.my/catalog.php?find+Ms5201184:2014>
- Jones, M. (2011). Inclusion, Social Inclusion and Participation. Marcia H. Rioux, Lee Ann Basser, & Melinda Jones (Eds.).(2011). *Critical Perspectives on Human Rights and Disability Law*. Leiden, The Netherlands: The Martinus Nijhoff. p. 58.
- Kanter, A.S. (2011). The law: What's Disability Studies Got to Do With It or an Introduction to Disability Legal Studies. *Columbia Human Rights Law Review*, 42(2), 439-444.
- Lau, P.L., Muhamad, A.S. Chew, F.P. (2011). Peranan Kaunselor dan Perkhidmatan Kaunseling Kerjaya bagi Orang Kurang Upaya. *ATIKAN: Jurnal Kajian Pendidikan*, 1(2) 233-246.
- Lord, J.E., Guernsey, K.N., Balfe, J.M., Karr, V.L. & DeFranco, A.S. (2012). *Human Rights. YES!: Action and Advocacy on the Rights of Persons with Disabilities* (Second Ed.).University of Minnesota Human Rights Center.

- Kayess, R., & French, P. (2011). Out of Darkness into Light? Introducing the Convention on the Rights of Persons with Disabilities. *Human Rights Law Review*, 8(1) 1-34.
- Konvensyen Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu mengenai Hak Orang Kurang Upaya dan Protokol Pilihan (*United Nations Convention on the Right with Disabilities and its "Optional Protocol"*) (2006).
- Kuota Pekerja Oku dalam Sektor Awam Tidak Terjejas – TPM. (2019, 20 April). *Berita Harian Online*. <http://www.bharian.com.my/berita/nasional/2019/04/556162>
- Ku Seman, K.A.F. (2018). Ratifikasi dan Adaptasi Konvensyen Antarabangsa. www.utusan.com.my/rencana/utama/ratifikasi-adaptasi-konvensyen-antarabangsa-1.7104074
- Mahasan, H. (1997). *Sambutan Masyarakat terhadap Orang Kurang Upaya: Satu Persepsi Mereka Sendiri di Pusat Pemulihan Samarahan*. Disertasi Sarjana Muda Sains sosial, Pengurusan Khidmat sosial, Universiti Malaysia Sarawak.
- Malaysian Standard. (2014). MS1184:2014. *Universal Design and Accessibility in the Built Environment – Code of Practice* (edisi Semakan). Kuala Lumpur: Jabatan Standard Malaysia (SIRIM).
- Md. Tah, I.H. (2013). Right of Persons With Disabilities: The “Almost Forgotten” Protection under the Federal Constitution. Mokhtar, K.A. (Ed.). *Constitutional Law & Human Rights in Malaysia: Topical Issues and Perspectives* (pp. 411-430). Petaling Jaya, Malaysia: Sweet & Maxwell Asia.
- Md. Tah, I.H. (2014). Orang Kurang Upaya (OKU) dan Hak untuk Hidup: Satu Analisis Perundangan di Malaysia. *International Conference on Law, Policy and Social Justice (ICLAPS 2014)*. 10-11 September 2014.
- Md. Tah I.H. & Mokhtar, K.A. (2018). Konsep Hak Asasi Manusia bagi Orang Kurang Upaya di Malaysia: Suatu Analisis. *Kanun: Jurnal Undang-undang Malaysia*, 30, 71-90.
- Mokhtar, K.A. (2012). The Right to Life and Freedom from Torture. Kin Abdul Ghafur Hamid @ Khin Maung Sein (Ed.), *Human Rights Law: International Malaysian and Islamic Perspective*. Jilid 1. Sweet & Maxwell Asia.
- Quinn, G. & Degener, T. (2002). *Human Rights and Disability: The Current Use and Future Potential of United Nations Human Rights Instruments in the Context of Disability*. Geneva. Office of the High Commissioner for Human Rights, pp. 16-19
- Quinn, G. & Degener, T. (2002). *Human Rights and Disability: The Current Use and Future Potential of United Nations Human Rights Instruments in the Context of Disability*. Geneva: Office of the High Commissioner for Human Rights.
- Sheftel, A, Lindstrom, L. & McWhiter, B. (2014). Motivational Enhancement Career Intervention for Youth with Disabilities. *Advances in School Mental Health Promotion*, 7, Issue 4, 208-222.

- Stein, M. (2017). Disability Human Rights. *California Law Review*, 95, 77-79.
- Subhan, M., Ahmad, A., Ahmad, B.F., & Amat, S. (2014). Career Choice Among Students with Special Needs (Disabilities) Based Theory Trait and Factor. *Conference: International Conference on Global Education Educational Transformation Towards a Developed Country, At Malaysia*, Volume: I.
- Perisytiharan Deklarasi Hak Asasi Manusia sejagat 1948.
- Perlembagaan Persekutuan (Malaysia).
- Piagam ASEAN. Akses daripada www.asean.org/archive/publications/ASEAN-Charter.pdf
- Rioux, Marcia H., Basser, Leen Ann & Jones, Melinda. (2011). *Critical Perspectives on Human Rights and Disability Law*. Leiden, The Netherlands: Martinus Nijhoff Publishers.
- Rioux, M.H. & Riddle, C.A. (2011). Values in Disability Policy and Law: Equality. Rioux, M.H., Basser, L.A. & Jones, M. (Eds.), *Critical Perspectives on Human Rights and Disability Law*. Leiden The Netherlands: The Martinus Nijhoff.
- Sugumar Balakrishnan v Pengarah Imigresen Negeri Sabah (1998) 3 *MLJ* 289.
- Undang-Undang Kecil Bangunan Seragam 1948 (pindaan 1990).
- Waad Antarabangsa mengenai Hak Sivil dan Politik (ICCPR).
- Zaidi, M.F. (2019). Memelihara Hak Orang Kurang Upaya. *Utusan Online*. Akses daripada <https://www.utusan.com.my>

Diperoleh (*received*): 01 Oktober 2019

Diterima (*accepted*): 29 Jun 2020